

"Vertikalni bilingvizam kod predškolske djece u gradu Zaboku"

Sente, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:951790>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

IVA SENTE

ZAVRŠNI RAD

**VERTIKALNI BILINGVIZAM KOD PREDŠKOLSKE
DJECE U GRADU ZABOKU**

Čakovec, srpanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

IVA SENTE

ZAVRŠNI RAD

**VERTIKALNI BILINGVIZAM KOD PREDŠKOLSKE
DJECE U GRADU ZABOKU**

Mentor rada:

izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac

Čakovec, srpanj 2023.

SAŽETAK

Tema ovog završnog rada je „Vertikalni bilingvizam kod predškolske djece u gradu Zaboku“. Govorit će se o bilingvizmu, a bit će riječi i o provedenom istraživanju u gradu Zaboku. U istraživanju je sudjelovalo 106 roditelja čija djeca polaze dječji vrtić, a žive na području grada Zaboka.

U prvom dijelu rada, bit će prikazana teorija bilingvizma, njegove vrste i utjecaj bilingvizma na predškolsku djecu, dok će u drugom djelu rada biti prikazani rezultati i metodologija provedenog istraživanja.

Ključne riječi: bilingvizam, dječji vrtić, djeca, istraživanje

SUMMARY

The title of this final thesis is "Vertical Bilingualism in Preschool Children in the Town of Zabok". There will be information about research that was conducted in the town of Zabok. 106 parents whose children attend kindergarten and live in the area of the town of Zabok participated in the research.

In the first part of the paper, the theory of bilingualism will be presented, its types will be described as well as the impact of bilingualism on preschool children, whereas in the second part of the paper, the results and methodology of the conducted research will be presented.

Key words: bilingualism, kindergarten, children, research

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. JEZIK I KOMUNIKACIJA.....	2
3. BILINGVIZAM.....	3
4. PODRIJETLO I RASPROSTRANJENOST BILINGVIZMA	4
5. PODJELE BILINGVIZMA.....	5
6. BILINGVALNOST U OBITELJI	7
7. PREBACIVANJE KODOVA	9
7.1. <i>Fonetska istraživanja prebacivanja kodova kod djece</i>	9
8. GRAD ZABOK	11
9. DJEĆJI VRTIĆ ZIPKICA	12
10. ISTRAŽIVANJE.....	13
10.1. <i>Cilj i hipoteza</i>	13
10.2. <i>Uzorak</i>	13
10.3. <i>Instrument</i>	13
10.4. <i>Postupak</i>	14
10.5. <i>Metode obrade podataka</i>	14
11. ANALIZA REZULTATA	15
12. ZAKLJUČAK	19
13. LITERATURA	20

1. UVOD

U ovom istraživanju sudjelovali su roditelji djece koja polaze dječji vrtić „Zipkica“ koji se nalazi u gradu Zaboku. Također, svi ispitanici žive na području grada Zaboka.

Istraživanje je provedeno kako bismo saznali služe li se djeca vertikalnim bilingvizmom i ako da u kojoj mjeri. Nakon teorijskog djela o bilingvizmu, analizirani su rezultati provedenog istraživanja uz prethodno postavljenu hipotezu.

2. JEZIK I KOMUNIKACIJA

Prema autorici Jelaski, jezik je općeljudski apstraktan sustav sporazumijevanja te se ostvaruje različitim djelatnostima (Jelaska, 2005, str. 11.). Jezične djelatnosti mogu biti jednostavne i složene. Četiri osnovne jezične djelatnosti su slušanje, govorenje, čitanje i pisanje.

Slušanje je vrsta čovjekove receptivne sposobnosti koja omogućuje usvajanje fonetsko-fonološkog sustava nekog jezika. Dijete aktivnostima slušanja unaprijeđuje svoj jezični razvoj pri čemu razvija glasovni, ritmičko-melodijski i naglasni sustav jezika. Slušanje je temelj i preduvjet svake uspješne komunikacije (<https://www.seminarski-diplomski.co.rs/KNJIZEVNOST/Jezične-djelatnosti.html> pristupljeno 22.5.2023.).

Govorenje je produktivna jezična djelatnost kojom se leksičkim, gramatičkim, fonološkim i prozodijskim sredstvima nekoga jezika prenosi usmena poruka u procesu jezičnoga sporazumijevanja. To je osnovna ljudska djelatnost pomoću koje uspostavljamo i ostvarujemo jezičnu komunikaciju. Djeca se slušanjem i oponašanjem odraslih sugovornika postupno počinju govorno izražavati (<https://www.seminarski-diplomski.co.rs/KNJIZEVNOST/Jezične-djelatnosti.html> pristupljeno 22.5.2023.).

Čitanje se, za razliku od slušanja i govorenja, ne događa spontano, niti njime svi ovladavaju. Čitati se može gledanjem, što uključuje obradu slova, drugih grafičkih znakova, slika u likovnim pismima, pokreta ruku, lica, tijela u znakovanju ili dodirivanjem, Braillovo pismo. Osim toga, postoje i različite vrste čitanja, tiho čitanje ili čitanje u sebi, čitanje naglas. Interpretativno čitanje, služenje priručnicima, proučavanje spisa, čitanje radi snalaženja u prostoru, čitanje uputa (Jelaska, 2005, str. 12.)...

Pisanje je složena produktivna djelatnost koja zahtijeva poznavanje slovnoga sustava i usvajanje gramatičko-pravopisnih pravila i normi nekoga jezika. Ostvaruje se uporabom pisanih znakova – slova ili grafema. Također, kao i čitanje, pisanje se mora poučavati te njome ne ovladavaju svi ljudi. Kod pisanja potrebne su i fizička i psihička aktivnost. U hrvatskom pismu svaki glas ima odgovarajući pisani znak koji se mora prvi naučiti. Zatim se uči kako se pojedini glas bilježi u pisanom obliku. Nakon toga potrebno je naučiti pretvarati niz napisanih znakova (slova) u glasove i obrnuto kako bi ih povezao u cjelovitu riječ, odnosno dijete mora uočiti vezu između glasa i slova (<https://www.seminarski-diplomski.co.rs/KNJIZEVNOST/Jezične-djelatnosti.html> pristupljeno 22.5.2023.).

3. BILINGVIZAM

Bilingvizam, odnosno, dvojezičnost je usporedno korištenje dvaju jezika kod pojedinca ili u nekoj zajednici. Također, ističe se da je to sposobnost služenja dvama jezicima bez vidljive veće sklonosti prema jednome od njih. Razni znanstvenici pokušali su objasniti pojam bilingvizma. Klaić objašnjava da riječ bilingvizam dolazi od latinske riječi „bilinguis“ što prevodimo „u dva jezika“, odnosno „bi“, što znači „dva“, i „lingua“ što znači „jezik“ (Klaić, 1983:172). Webster govori da bilingvizam ima dvije karakteristike, a to su: sposobnost tečnog govorenja dvaju jezika i uobičajenu upotrebu tih dvaju jezika (Webster, 1994, str. 147). U Rječniku suvremenog engleskog jezika, autor Logman govori da je bilingvizam sposobnost govorenja dvaju jezika (Longman, 2000, str. 92).

Proučavajući navedena mišljenja, može se zaključiti da ako želimo dobiti prvi odgovor, važno je kako postavimo pitanje. Dakle, odgovor na pitanje o dvojezičnosti, ne polazi od pitanja kada je dvojezičan (Harding i Riley, 1986), već je li dvojezičan. Prema Grosjeanu, dvojezičnost u svijetu treba smatrati normom, a ne izuzetkom, s obzirom na to da je prisutna u većini država diljem svijeta, u svim slojevima društva te u svim dobnim skupinama (Grosjean, 1982.)

Autori Hamers i Blanc, usudili su se otići korak dalje, te su razdvojili pojmove bilingvizam i bilingvalnost. Bilingvizam su definirali stanje u nekoj jezičnoj zajednici kada su dva jezika u kontaktu i taj kontakt rezultira dvama jezičnim kodovima koji se mogu koristiti u istoj društvenoj interakciji (Hamers i Blanc, 2000, str. 6), dok bilingvalnost definiraju kao psihičko stanje pojedinca koji koristi više od jednog lingvističkog koda kao sredstvo društvene komunikacije (Hamers i Blanc, 2000, str. 6).

Može se zaključiti da pojam bilingvizma nije lako objašnjiv te da je potrebno znanstveno pristupiti i provesti mnogo istraživanja koja će ostvariti rezultate iz kojih će se moći iščitati i detaljnije objasniti ovaj pojam. Također, važno je i da metodologije kojima će se ispitivati i istraživati budu potkrijepljene različitim disciplinama kao što su jezikoslovlje, mikrosociolingvistika, makrosociolingvistika, društvena psihologija, psiholingvistika, etnolingvistika, neurolingvistika, pragmalingvistika, antropologija, pedagogija, didaktika, defektologija i dr. (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015, str. 77).

4. PODRIJETLO I RASPROSTRANJENOST BILINGVIZMA

Kada stanovnicima nekog područja nije dovoljan jedan jezik za komunikaciju i interakciju, nastaje bilingvizam. Ima više razloga zašto se javlja bilingvizam, a jednog od njih naveo je autor Grosjean (1982). On smatra da je jedan od ključnih razloga, česta seoba ljudi iz nekih političkih, vojnih, društvenih, ekonomskih, nacionalnih i obrazovnih razloga ili pak sklapanja brakova u kojem supružnici dolaze iz različitih govornih područja. Iz toga moemo zaključiti da je bilingvizam oduvijek prisutan. O tome nam govore brojna svjetska i domaća književna djela, ali i stručna literatura, primjerice Bartolić (2005).

Što se tiče Hrvatske, bilingvizam je u prošlosti bio vrlo prisutan među vlastelom. Danas je raširen po gradovima i selima, među pripadnicima svih naroda i različitim stupnjevima rasprostranjenosti. Prisutan je kako u monolingvalnim, tako i u bilingvalnim državama na svim kontinentima i u svim slojevima društva.

U današnje se 193 postojeće države na svijetu govori 6800 jezika, kako tvrde lingvisti. Ne može se odrediti točan broj bilingvista, no autor Oksaar (2002) tvrdi da taj broj nije manji od 50%, pa čak i od 70%. U Europi se često bilingvalnost povezuje s dvojezičnim autonomnim regijama (npr. Istra i Baranja), s bilingvalnim ili višenacionalnim državama (npr. Belgija, Luxemburg ili Švicarska), ili s miješanim brakovima (npr. Hrvat oženio Francuskinju) pa im se iz toga razloga ove brojke mogu činiti nemogućima.

Teško je odrediti podatak o broju stvarnih bilingvalnih osoba u nekoj državi ili regiji. Kao što navode autori Legac i Filipan-Žiginić (2004) u provedenom istraživanju. U osam čakovečkih škola pronašli su 52 bilingvalna učenika, a Međimurje kao regija slovi kao najjednonacionalnija. Ovim istraživanjem prikazano je da se većina ljudi svakodnevno uz hrvatski jezik služi još jednim jezikom. Važno je napomenuti i da u Međimurju živi i velik broj Roma koji su većinom bilingvalni.

5. PODJELE BILINGVIZMA

Postoji nekoliko podjela na koje možemo razvrstati bilingvizam.

Ako bilingvizam promatramo prema cilju usvajanja drugog jezika, kako ističu autori Harding i Esch (2003), možemo ga podijeliti na 4 vrste. *Pasivni (receptivni)* gdje govornik razumije oba jezika, ali ih ne može ili ne želi govoriti, *aktivni* gdje govornik razumije i govori oba jezika. *Asimetrični*, govornik neravnomjerno vlada jezicima i *apsolutni*, kod govornika postoji ravnoteža u oba jezika u razumijevanju i govoru.

Hamers i Blanc (2000) navode kako se prema psihološkoj dimenziji bilingvizam može raspodijeliti prema ovim čimbenicima: kompetencija u oba jezika, kognitivna organizacija u govornika, dob usvajanja, prisutnost drugog jezika u zajednici, relativni status koji imaju oba jezika, članstvo u grupi i kulturni identitet. U kompetenciju u oba jezika spada *balansirani* bilingvizam, kada je govornik jednako kompetentan u oba svoja jezika te *dominantni* bilingvizam kada je govornik kompetentniji u jednom jeziku. Kognitivna organizacija u govornika podrazumijeva dvije dimenzije: za jedinicu oblika u oba jezika postoji samo jedna konceptualna jedinica ili jedinica forme iz prvoga jezika ima svoju konceptualnu jedinicu, a ekvivalentna jedinica forme iz drugoga jezika ima opet zasebnu konceptualnu jedinicu.

Kada promatramo dob usvajanja dvaju jezika, možemo napraviti podjelu na *dječji*, *adolescentni* i *odrasli* bilingvizam. Pod dječjim bilingvizmom smatramo ako dijete nauči dva jezika do desete godine života te ga možemo podijeliti na *istovremeni* bilingvizam, kada dijete do 3. godine života nauči dva jezika istovremeno i *naknadni* bilingvizam u kojem dijete prvo uči jedan jezik, a nakon 3. godine života drugi jezik. Nakon toga slijedi *adolescentni* bilingvizam koji se javlja kada u razdoblju od 11. do 18. godine života osoba nauči drugi jezik i na kraju *odrasli* bilingvizam manifestira se kada neki jezik nauči nakon 18. godine života (Hamers i Blanc, 2000).

Kada promatramo zastupljenost dvaju jezika u zajednici, razlikujemo *endogeni* bilingvizam, odnosno kada je drugi jezik prisutan u zajednici te *egzogeni* bilingvizam, kada drugi jezik nije prisutan u zajednici. Također, u zajednici jezici imaju različite vrijednosti. Ako su oba jezika pozitivno društveno vrednovana, govorimo o *aditivnom* bilingvizmu, a ako je drugi jezik pozitivnije valoriziran i ima puno veći prestiž na teret prvoga jezika onda je to *suptraktivni* bilingvizam (Hamers i Blanc, 2000)

Prema članstvu u grupi i kulturnom identitetu bilingvizam možemo podijeliti na *bikulturalni*, što označava da se govornik osjeća pripadnikom obiju grupa i kultura. Kod *monokulturalnog* bilingvizma, govornik se osjeća pripadnikom grupe koja govori njegov prvi jezik i kulturno se identificira s njegovim govornicima. S druge strane, prema Hamersu i Blancu (2000), ako pak je govorniku nejasno kojoj grupi i kulturi pripada, govorimo o *dekulturalnom* bilingvizmu, a kada se govornik identificira s grupom i kulturom kasnije naučenog jezika, govorimo o *akulturalnom* bilingvizmu.

S obzirom na različitost jezičnih kodova, bilingvizam dijelimo na *horizontalni* i *vertikalni* (Hamers, Blanc 2000). Horizontalni bilingvizam podrazumijeva dva jezika u dodiru, odnosno podjednako korištenje dvaju jezika, npr. hrvatski i engleski. Vertikalni bilingvizam podrazumijeva korištenje dvaju različitih dijalekata unutar jednog jezika (Pavličević-Franić, 2003), npr. kajkavsko narječje i hrvatski standardni jezik.

6. BILINGVALNOST U OBITELJI

Istraživanja koja se bave jezičnim razvojem u razdoblju i procesu djetetove prve socijalizacije (od rođenja do šeste godine) pokazuju kako roditelji i uže obiteljsko okruženje zauzimaju primarnu ulogu i model ponašanja u djetetovome jezičnom razvoju, u razvoju jezičnih funkcija, jezičnih stavova i motivacije, u uspostavi kulturne i jezične identifikacije, u opredmećenju društvenih odnosa i društvenih vrijednosti (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015, str. 69).

Prema Babić (1992) postoje istraživanja koja govore da se neke fonetske vještine usvajaju i prije samog rođenja te da dojenčad u predjezičnome razdoblju uspijeva razlikovati materinski jezik od stranih jezika u fonetskom smislu. Jezični razvoj započinje već u trudnoći kada se zbog pretpostavljene i predviđene jezične sposobnosti i urođene komunikacijske sposobnosti ljudskog bića uspostavljaju preduvjeti za jezično usvajanje. Oko treće godine dijete ovladava temeljima jezika i nastavlja kombinirati riječi iz vlastitog repertoara u različite morfosintaktičke strukture. Nadalje, od druge do sedme godine života, posebno je značajno jer se događaju velike promjene i pomaci unutar neuro-kognitivnog, psihološkog, sociološkog i komunikacijskog razvoja. To je razdoblje vrlo važno i osjetljivo jer se stvaraju neuralne međuveze koje uvelike utječu na tipologiju djetetove jezične proizvodnje. Oko šeste godine finalizira se usvajanje fonetsko-fonološkog sustava jezika, a nakon toga dijete ulazi u proces druge socijalizacije. U ovom razdoblju, djetetov jezični razvoj je u najvećoj mjeri povjeren obrazovnoj ustanovi, izvannastavnim situacijama i utjecaju vršnjaka (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015, str. 69. – 70.)

Postoji pet tipova dodira djeteta s dva jezika (Harding-Esch i Riley, 2003, str. 52-53):

1. Svaki roditelj govori različitim materinjim jezikom. Također, u ovom slučaju, svaki roditelj razumije jezik svog partnera. Jezik jednog od roditelja je dominantan, ovisno u kojoj se zajednici nalaze te svatko od roditelja u razgovoru s djetetom koristi od rođenja svoj prvi jezik.

2. Roditelji govore različitim prvim jezicima. Jezik jednog od roditelja je dominantan u zajednici u kojoj žive. Oba roditelja se djetetu obraćaju na nedominantnom jeziku, a izvan doma je dijete izloženo dominantnom jeziku.

3. Roditelji govore istim materinjim jezikom te ga koriste u razgovoru s djetetom, a žive u zajednici gdje taj jezik nije dominantan.

4. Roditelji imaju različite materinje jezike U zemlji stanovanja nije dominantan jezik niti jednog od roditelja, a roditelji se djetetu od rođenja obraćaju svaki na svom materinjem jeziku.

5. Roditelji se služe istim materinjim jezikom te je taj jezik dominantan u zajednici kojoj žive, ali se jedan od roditelja svakodnevno djetetu obraća na nekom drugom jeziku.

U svakom od ovih slučajeva, prema Medved-Krajinović (2004), jedan od jezika će postati dominantan. Na to koji jezik će postati dominantan, utjecat će svaka nagla promjena s obzirom na izloženost jeziku. Dominantnost jednog od dva jezika uzrokovat će odumiranje drugog jezika.

U današnje vrijeme, gotovo svaka obitelj se može poistovjetiti s jednim tipom iz ove podjele. Na taj način mogu pridonijeti dosadašnjim saznanjima o odgoju djece u bilingvalnim obiteljima (Baždarić, 2015).

7. PREBACIVANJE KODOVA

Kao i za bilingvizam, za prebacivanje kodova postoji više definicija.

Autorica Vilke (1991) govori da je prebacivanje koda izraz koji se upotrebljava da bi se označilo svjesno prelaženje iz koda u kod koje može biti uzrokovano različitim motivima kao što su, na primjer, nepoznavanje određene riječi u jednom od jezika, želja da se razjasni nesporazum, da se naglasi nešto, da se postigne određeni efekt, itd.

Rudolf Filipović (1967) smatra da je prebacivanje kodova pojava kad bilingvalni govornik upotrebljava alternativno dva jezika, pa uvede u svoj govor iz drugog jezika potpuno neasimiliranu (neadaptiranu) riječ. Tada imamo prijelaz iz jednog jezika u drugi (codeswitching).

Prebacivanje kodova očituje se kao najčešća pojava u govoru bilingvalnih osoba i podrazumijeva visok stupanj komunikacijskih sposobnosti. Provedenim istraživanjima dokazalo se da kompetentne bilingvalne osobe, prebacivanje kodova koriste u svrhu ostvarivanja različitih komunikacijskih ciljeva (Gort, 2012).

Prema Gortu (2012), sve ove navedene definicije potvrđuju da prebacivanje kodova i bilingvizam ne treba svrstavati u negativan kontekst i opisivati ih kao manjak jezičnog iskustva, već upravo suprotno. Sa sociolingvističkog stajališta, neki od razloga zašto se prebacivanje kodova javlja su situacije u kojima se pokušava naglasiti važnost određenih riječi ili dijelova rečenice ili pripadnost određenoj etničkoj skupini. Koristi se kako bi se isključilo neželjene sudionike iz razgovora ili pak zbog zbližavanja i pokušaja pridobivanja sugovornika na emotivnoj razini.

7.1. Fonetska istraživanja prebacivanja kodova kod djece

U prvim godinama života djeca su izložena govoru okoline pa primljene informacije razvrstavaju na fonološke jedinice, zatim na riječi i rečenice. Djeca koja odrastaju u bilingvalnom okruženju. Ona djeca koja su odrasla u bilingvalnom okruženju moraju te iste primljene informacije razdvojiti na dva različita koda s različitim karakteristikama glasova, fonološkim jedinicama, riječima i gramatičkim pravilima. Istraživanja su pokazala da te djeca stvaraju dva fonološka sustava neovisna jedna o drugom barem u jednom opsegu. Također, dokazano je da djeca već pri rođenju mogu razlikovati jezike na osnovi zvuka (Blumenfeld i

Marian, 2009). Dakle prema ovim istraživanjima može se zaključiti da djeca imaju urođenu sposobnost razlikovanja jezika vlastite zajednice od ostalih bez obzira jesu li odrasla u bilingvalnom ili monolingvalnom okruženju.

Kod monolingvalne djece javlja se gubitak razlikovanja vokala koji nisu dio materinskog jezika u dobi od šest do osam mjeseci, osjetljivost na varijacije u prozodiji u dobi od šest do devet mjeseci te osjetljivost na razlikovanje konsonanata nematerinskog jezika u dobi od deset do dvanaest mjeseci (Blumenfeld i Marian, 2009).

Kod bilingvalne djece, sposobnost razlikovanja vlastitih jezika i stvaranja odvojenih fonetskih kategorija za oba jezika zahtjeva odgovore na dva pitanja: stvaraju li bilingvalna djeca dva odvojena fonološka sustava ili jedan integrirani i na koji način razlikuju fonološke kodove dvaju jezika. Na prvo pitanje ne može se dati jedinstven odgovor te su iz tog razloga Blumenfeld i Marian (2009) predstavili tri moguća modela. Model jedinstvenog sustava, model dvojnog sustava te model interakcijskog sustava. Kako bi se saznalo koji od ova tri modela najbolje objašnjava fonološko prebacivanje kodova kod djece, potrebno je još istražiti.

Bosch i Sebastian Gallés su 1997. godine istraživali na koji način četveromjesečne monolingvalne i bilingvalne bebe razlikuju vlastiti jezik od onog nepoznatog, eksperimentom okretanja glave. Bebe su okretale glavu prema zvučniku koji je reproducirao govorni zvuk. Iz jednog zvučnika reproducirao se njihov materinski jezik, a iz drugog nepoznati jezik. U pauzama su im se prezentirale raznobojne, pokretne slike. Autori su mjerili vrijeme potrebno za okretanje glave prema zvučnicima i došli do zaključka da monolingvalna djeca brže reagiraju na materinski jezik od bilingvalne. Bilingvalna djeca brže su reagirala na nepoznat jezik što je objašnjeno njihovom potrebom za određivanjem koji se od njihova dva jezika u datom trenutku koristi te općenito činjenicom da su oni izloženi složenijem slušnom podražaju te pokazuju veće zanimanje prema nepoznatom jeziku kako ne bi stvorili interferenciju među jezicima (Blumenfeld i Marian 2009).

Dakle kao odgovor na drugo pitanje dokazalo se da bilingvalna djeca od vrlo rane dobi drugačije pristupaju jeziku od monolingvalnih vršnjaka s mogućim kasnijim promjenama kada nastupa razdvajanje fonoloških kodova (Blumenfeld i Marian 2009).

8. GRAD ZABOK

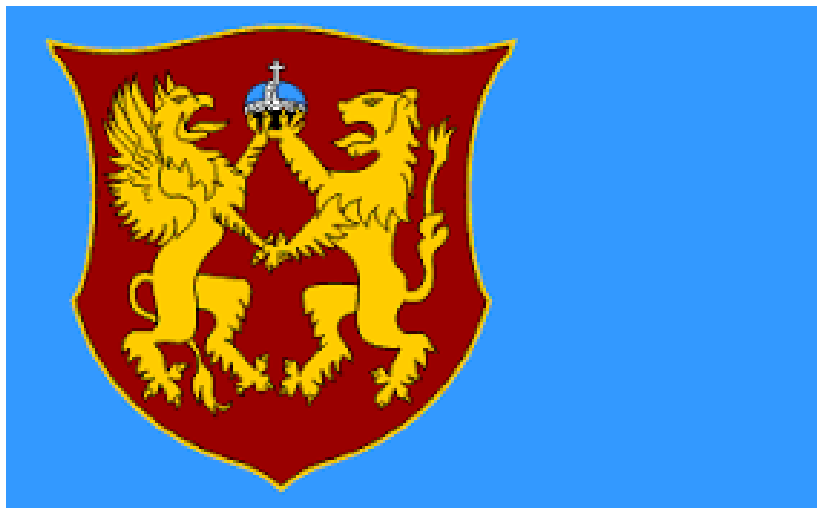
Zabok je grad smješten u Hrvatskome zagorju, a nalazi se 19 kilometara južnije od Krapine (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=66628> (pristupljeno 30.4.2023.)).

Ime Zabok prvi puta se javlja 1335. godine u darovnici ugarsko-hrvatskog kralja Karla I. Ime je dobio po tome što se nalazi na unutrašnjoj strani velikog luka rijeke Krapinice, dakle za bokom (<https://www.zabok.hr/povijest-zaboka/> pristupljeno 30.4.2023.)).

Zabok danas čini 16 naselja, a prema popisu stanovništva iz 2021. godine, u gradu živi 8656 stanovnika (<https://www.zabok.hr/stanovnistvo/> pristupljeno 30.4.2023.)).

Dan grada obilježava se 22. svibnja, na blagdan svete Jelene Križarice koja je i zaštitnica grada te je njoj posvećena i središnja zabočka crkva (<https://www.zabok.hr/povijest-zaboka/> pristupljeno 30.4.2023.)).

Važna obilježja grada Zaboka su grb i zastava jer se njima označava pripadnost gradu (<https://www.zabok.hr/obiljezja-grada-zaboka/> pristupljeno 30.4.2023.)).

Slika 1. Zastava i grb grada Zaboka

(<https://www.zabok.hr/obiljezja-grada-zaboka/> pristupljeno 30.4.2023.))

9. DJEĆJI VRTIĆ ZIPKICA

Dječji vrtić Zipkica nalazi se u centru grada Zaboka. U samom početku djelovanja predškolske djelatnosti u Zaboku, sve se odvijalo u maloj drvenoj baraci, a zatim se provodila u sklopu zabočke osnovne škole, a kao samostalna ustanova se vodi od 1994. godine (<https://www.vrtic-zipkica.hr/o-nama/> pristupljeno 1.5.2023.).

Danas vrtić broji četrnaest skupina, od mlađih jasličkih, pa sve do predškolskih, od kojih se trinaest nalazi u centralnom objektu, a jedna na područnoj lokaciji u Martinišću pri novosagrađenoj Područnoj školi Martinišće. U svim skupinama smješteno je tristo trideset djece o kojima brine četrdeset i devet zaposlenika, odgojiteljice, administrativno i tehničko osoblje, kuhari, domar te stručni tim (ravnateljica, psihologinja, logopedinja i zdravstvena voditeljica) (<https://www.vrtic-zipkica.hr/o-nama/> pristupljeno 1.5.2023.).

Budući da djeca puno vremena provode u vrtiću, kao važnu stavku ističu suradnju s obiteljima kako bi i jedna i druga strana uvijek bile obavještene o svemu što uvelike doprinosi razvoju djeteta. Također, ističu važnost praćenja interesa svakog djeteta te njegove razvojne mogućnosti, kako bi se svakom djetetu pružila podrška prema njegovim potrebama (<https://www.vrtic-zipkica.hr/o-nama/> pristupljeno 1.5.2023.).

Slika 2. Dječji vrtić „Zipkica“

(<https://www.vrtic-zipkica.hr/o-nama/> pristupljeno 1.5.2023.).

10. ISTRAŽIVANJE

10.1. Cilj i hipoteza

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi prebacivanje kodova kod djece predškolske dobi u gradu Zaboku. Kojim narječjem govore kod kuće, na koji način im se obraćaju roditelji te kako na njih utječe standardni hrvatski jezik koji se koristi u predškolskoj ustanovi.

Prije provedenog istraživanja pretpostavljalo se: *U većini domena bit će zastupljena oba jezična koda (kajkavski i standardni hrvatski jezik).*

10.2. Uzorak

Istraživanje je provedeno na uzorku od 106 ispitanika. Anketu su ispunjavali roditelji djece koja polaze dječji vrtić „Zipkica“ u gradu Zaboku, te svi žive na području grada Zaboka. Svi ispitanici služe se hrvatskim jezikom kao svojim materinskim jezikom.

10.3. Instrument

Za istraživanje je korištena anketa koja je izrađena u „Google forms“ programu. Sastoji se od pet pitanja te je za ispunjavanje iste bilo potrebno oko jedne minu

10.4. Postupak

Anketiranje je provedeno u razdoblju od 23. ožujka 2023. do 30. ožujka 2023. godine. Provođenje ankete odobrila je ravnateljica dječjeg vrtića „Zipkica“, Dijana Lovinčić-Crnković, a zatim je bila prosljeđena odgojiteljicama koje su obavijestile roditelje o ispunjavanju iste. Prije provođenja ankete, roditelji su bili informirani o cilju i postupku istraživanja. Bila im je zajamčena anonimnost te da će se rezultati koristiti isključivo u istraživačke svrhe i svrhe pisanja završnog rada.

Vertikalni bilingvizam kod predškolske djece u gradu Zaboku

Anketa je izrađena za potrebe istraživanja na temu "Vertikalni bilingvizam kod predškolske djece u gradu Zaboku", a provodi se u svrhu izrade završnog rada na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu - Odsjek u Čakovcu.

Anketa je anonimna što znači da je ne potpisujete i da nitko neće provjeravati Vaše odgovore. Ovi odgovori bit će korišteni isključivo za izradu završnog rada i neće se koristiti ni u kakve druge svrhe. Molim Vas da odvojite minutu i iskreno odgovorite na pitanja.

Autor: Iva Sente

Slika 3. Uvodni dio ankete

10.5. Metode obrade podataka

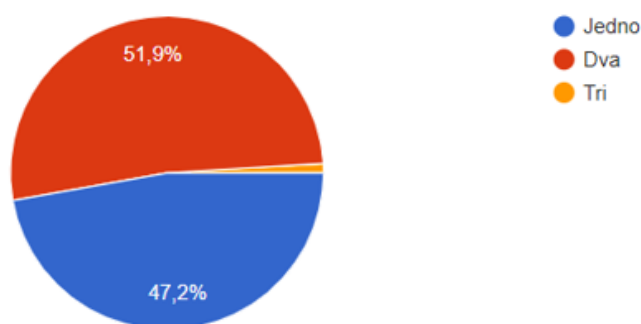
Rezultati istraživanja obrađeni su u programu „Google forms“ u kojem je anketa i napravljena te provedena. Svi odgovori ispitanika su preračunati i iskazani u postocima. Kako bi bilo lakše iščitati rezultate, odgovori su prikazani grafički te su objašnjeni.

11. ANALIZA REZULTATA

1. *Koliko je narječja u uporabi u Vašem domu?*

Koliko je narječja u uporabi u Vašem domu?

106 odgovora

Slika 4. Prvo pitanje u anketi

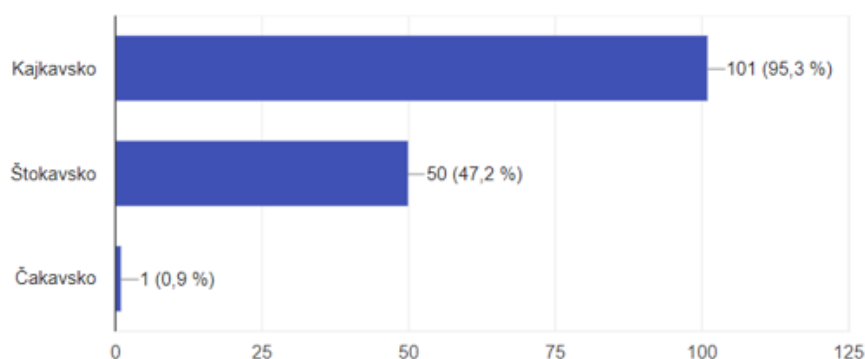
Na prvo pitanje, od 106 ispitanika, nešto više od polovice, odnosno 55 roditelja, odgovorilo je da koristi dva narječja u svom domu. 47,2% koristi samo jedno, dok je samo jedan roditelj, odnosno 0,9% odgovorilo da koristi tri narječja u svakodnevnom govoru.

2. *Kojim narječjima se služite u Vašem domu?*

Kojim narječjima se služite u Vašem domu?

 Kopiraj

106 odgovora

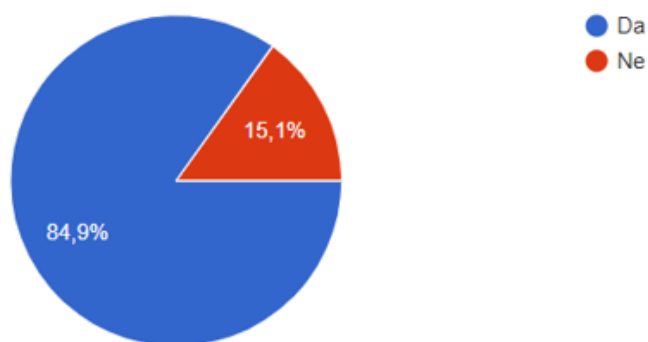
Slika 5. Drugo pitanje u anketi

Na drugo pitanje, ispitanici su odgovorili kao što je bilo i očekivano. Budući da je istraživanje provedeno u zagorskom gradu, 95,3%, odnosno 101 ispitanik je odgovorio da se služi kajkavskim narječjem, dok se još njih 47,2%, odnosno 50 služi i štokavskim. I u ovom slučaju je samo jedan ispitanik odgovorio da se služi čakavskim narječjem.

3. *Obraćate li se svom djetetu istim narječjem koje koristite u svakodnevnom govoru?*

Obraćate li se svom djetetu istim narječjem koje koristite u svakodnevnom govoru?

106 odgovora

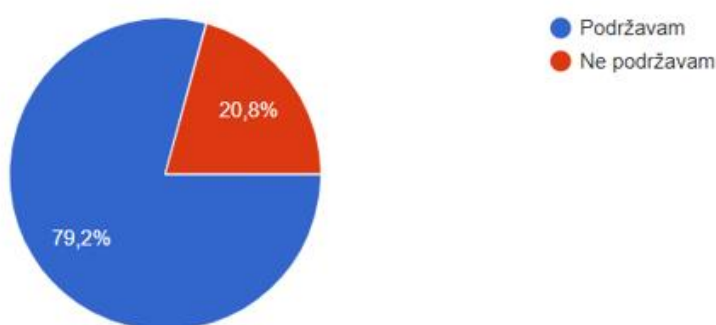
Slika 6. Treće pitanje u anketi

Iz sljedećeg grafikona može se zaključiti da većina roditelja u svakodnevnom govoru ne prebacuje kodove u razgovoru sa svojom djecom, odnosno 84,9%, dok se 15,1% roditelja izjasnilo da koriste prebacivanje kodova.

4. Podržavate li zakonsku odredbu da se odgojitelji u vrtiću djeci moraju obraćati na hrvatskom standardnom jeziku?

Podržavate li zakonsku odredbu da se odgojitelji u vrtiću djeci moraju obraćati na hrvatskom standardnom jeziku?

106 odgovora

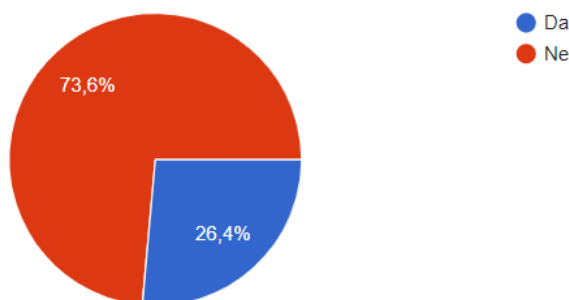
Slika 7. Četvrto pitanje u anketi

U svim ustanovama odgoja i obrazovanja, djelatnici su obavezni koristiti standardni književni jezik. S tim se složilo i tu tvrdnju podržava 79,2% ispitanika ovog istraživanja, dok se čak 20,8% ispitanika ne slaže s tvrdnjom i ne podržava je.

5. Smatrate li da služenje kajkavskim/čakavskim narječjem u najranijoj dobi djeteta, umjesto štokavskog, može utjecati na njegovo obrazovanje u budućnosti?

Smatrate li da služenje kajkavskim/čakavskim narječjem u najranijoj dobi djeteta, umjesto štokavskog, može utjecati na njegovo obrazovanje u budućnosti?

106 odgovora

Slika 8. Peto pitanje u anketi

Posljednji grafikon pokazuje mišljenje ispitanika o korištenju kajkavskog/čakavskog narječja umjesto štokavskog u najranijoj dobi. Iznenadjući rezultati su da čak 26,4%, odnosno 28 ispitanika smatra da će utjecati na djetetovo obrazovanje u budućnosti ako se u najranijoj dobi bude koristilo i kajkavskim/čakavskim narječjem. 78 ispitanika, odnosno 73,6% smatra da to neće utjecati na njegovo obrazovanje.

12. ZAKLJUČAK

Pojava bilingvizma u svijetu postaje sve češća. S napretkom tehnologije i globalizacije općenito te zbog komunikacije s ljudima iz različitih govornih područja, ali i stalnih migracija, potreba za bilingvizmom je neophodna.

Prebacivanje kodova možemo definirati kao alternativu između dva ili više jezika za vrijeme jedne interakcije. To je jedna od najčešćih pojava u govoru bilingvalnih osoba te podrazumijeva visok stupanj komunikacijskih sposobnosti istih.

Iz provedenog istraživanja možemo zaključiti da je početna postavljena hipoteza istinita, odnosno da je većina djece predškolske dobi grada Zaboka vertikalno bilingvalna. U svakodnevnoj komunikaciji često se prebacuju s koda na kod te koriste kajkavski i standardni hrvatski jezik u interakciji s drugima.

13. LITERATURA

Knjige:

1. Babić, Z. (1992) *Podrijetlo materinskog jezika*. *Suvremena lingvistika*, 34, 339-354.
2. Baždarić, T. (2015). *Obitelj pred izazovima dvojezičnosti: zablude i istina o učincima istovremene dvojezičnosti na djecu i obitelj*. *Acta Iadertina*, 12 (1), 0-0. (Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190121>)
3. Blagoni, Robert i Nada Poropat Jeletić. 2015. *Jezični pleter: Oglеди iz obiteljskoga planiranja dvojezičnosti*. Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
4. Blumenfeld. H. K. i Marian. V. (2009). *Language Cognition Interactions during Bilingual Language Development in Children*. *Recent trends in education*, 3, 36-69.
5. Filipović, R. (1967). *Jezici u kontaktu i lingvističko posuđivanje*. *Suvremena lingvistika* 4, 27- 89.
6. Gort, M. (2012). *Code-switching patterns in the writing related talk of young emergent bilinguals*. *Journal of literacy research*.
7. Grosjean F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Engleska: Harvard University Press.
8. Hamers, Josiane F. i Blanc, Michel H.A. (2000). *Bilinguality and Bilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Harding-Esch, E. i Riley, P. (1986). *The bilingual family: a handbook for parents*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Jelaska, Z. (2005). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

11. Klaić, B. (1983). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
12. Longman (2000). *Longman Dictionary of Contemporary English*. Harlow: Longman.
13. Oksaar, E. (2002). *Zum Spracherwerb des Kindes in Zweisprachiger Umgebung*. *Folia Linguistica*, 4, 377-385.
14. Vilke, M. (1991). *Bilingvizam kod djece*. *Strani jezici XX*, 3, 138-146.
15. Webster (1994). *Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language*. New York: Random House.

Mrežne stranice:

1. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=7640> (pristupljeno 11.4.2023.)
2. <https://maticack.com.hr/wp-content/uploads/2022/06/Hrvatski-sjever-55.pdf>
(pristupljeno 27.4.2023.)
3. <https://www.zabok.hr/povijest-zaboka/> (pristupljeno 30.4.2023.)
4. <https://www.zabok.hr/stanovnistvo/> (pristupljeno 30.4.2023.)
5. <https://www.zabok.hr/obiljezja-grada-zaboka/> (pristupljeno 30.4.2023.)
6. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=66628> (pristupljeno 30.4.2023.)
7. <http://www.vrtic-zipkica.hr/> (pristupljeno 1.5.2023.)
8. <https://www.seminarski-diplomski.co.rs/KNJIZEVNOST/Jezicne-djelatnosti.html>
(pristupljeno 22.5.2023.)

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis)